

parlementsactie gehouden waar de bezoekers voor een zitplaats een kwartje moesten betalen. 'Duizend stoelen', aldus het gouvernementspersoverzicht, 'waren bezet, terwijl nog een duizendtal andere aanwezigen genoeg nam met te staan en honderden bij gebrek aan plaatsruimte naar huis terugkeerden.' Er heerste volgens dit persoverzicht niet alleen in Menado maar ook in Makassar 'grote geestdrift voor een parlement.'<sup>1</sup>

Met al dergelijke vergaderingen was het na de afkondiging van de staat van beleg gedaan: van 11 mei '40 af waren alle openbare staatkundige bijeenkomsten verboden. Besloten bijeenkomsten bleven mogelijk, zij het dat daar telkens vijf dagen tevoren verlof voor moest worden aangevraagd bij het Binnenlands Bestuur – die besloten bijeenkomsten, welke op ruime schaal toegelaten werden, gaven de in de *Gapi* verenigde organisaties de mogelijkheid, aandacht te besteden aan de scholing van hun kaders.

★

In februari '40, nog voor de Duitse invasie van Nederland dus, was door enkele Indonesische leden van de Volksraad, onder wie de voorzitter van de Indonesische katholieke partij, Kasimo, een motie ingediend, die naar de eerste ondertekenaar *Raden* Wiwoho Poerbohadjidjojo, als 'de motie-Wiwoho' werd aangeduid.<sup>2</sup> Aan de formulering van die motie had de voorzitter van de Volksraad, mr. Jonkman, binnenskamers medewerking verleend.

Jonkman, van '27 tot '31 lid van de Volksraad, was in Nederland, zoals eerder vermeld, in '18 de eerste voorzitter geweest van het Indonesisch Verbond van Studerenden waarin Indonesische studenten als gelijkwaardigen waren opgenomen, en had in '29 tot de oprichters behoord van het blad *De Stuw*. Hij was er nadien, toen hij in Makassar officier van justitie was, op blijven aandringen dat Indië als deel van het koninkrijk grotere zelfstandigheid zou krijgen. In '39 stond hij als tweede op van Starckenborghs voordracht tot benoeming van een nieuwe voorzitter van de Volksraad; Hoessein Djajadiningrat, lid van de Raad van Nederlands-Indië, stond er als eerste op. De Nederlandse regering benoemde Jonkman, zulks tot ongenoegen van van Starckenborgh die vreesde dat de nieuw-benoemde van zijn positie als voorzitter gebruik zou maken om uitlatingen te doen welke in belangrijke mate van het gouvernements-

<sup>1</sup> A.v., p. 285.    <sup>2</sup> Tekst in van der Wal: *Volksraad*, dl. II, p. 551-52.